

Відокремлений структурний підрозділ «Морський фаховий коледж
Херсонської державної морської академії»
Бібліотека

Бібліотечний хронограф

ХДМА: 190 років морської освіти в Україні

Багаторічні традиції морської освіти півдня України беруть початок з середини ХІХ століття, коли в Херсоні у 1834 році було засновано училище торговельного мореплавства.

Сьогодні це - Херсонська державна морська академія – навчальний заклад з багатою історією, авторитетом і суспільним визнанням як в Україні, так і в світі. Це – найстаріший в Україні морський навчальний заклад: цього року він відзначає 190-ту річницю з дня заснування. За ці роки навчальний заклад неодноразово реорганізувався і набував статусу відповідно до освітньої політики держави.

Етапи розвитку

- (1834-1867) - Херсонське училище торговельного мореплавання
- (1872-1879) - Херсонські морехідні класи другого розряду
- (1879-1903) - Херсонські трирозрядні морехідні класи імені Олександра ІІ

- (1903-1904) - Херсонське училище малого плавання
- (1904-1920) - Херсонське училище далекого плавання імені Олександра II
- (1920-1922) - Херсонський технікум водного транспорту
- (1922) - Херсонська профтехнічна школа водного транспорту
- (1922-1929) - Херсонський робітничий технікум водного транспорту
- (1930-1941) - Херсонський морський технікум
- (1944-1970) - Херсонське морехідне училище Міністерства морського флоту
- (1970-1996) - Херсонське морехідне училище імені лейтенанта Шмідта
- (1996-2007) - Херсонський морський коледж
- (2007-2011) - ВНЗ Херсонський державний морський інститут
- (2011) - Херсонська державна морська академія

ХДМА має цікаву багаторічну історію:

У лютому 1834 р. у Херсоні створено училище торговельного мореплавання. Від цієї дати розпочинається безперервна історія найстарішого в Україні морського навчального закладу.

В училищі безкоштовно навчалися діти з портових міст. Обов'язковим був набір юнаків віком 14-17 років від громад Херсона, Одеси, Таганрога, Миколаєва, Феодосії, Ізмаїла, Ростова, Керчі, Євпаторії, Аккермана та Рені. Також навчатися в училищі могли вихідці і з інших міст (але власним коштом). Для вступу треба було вміти читати і писати й володіти чотирма арифметичними діями.

До навчальної програми училища, крім загальноосвітніх та спеціальних предметів, входили іноземні мови, зокрема грецька, турецька, італійська, німецька, французька. Навчання тривало чотири роки. Після закінчення училища випускники мали звання штурманів та їхніх помічників, і лише через два роки перебування у морі свідоцтво штурмана після іспитів змінювали на шкіперське.

Вже до кінця XIX століття вихованці Херсонського училища повністю замінили на Чорномор'ї іноземних штурманів і шкіперів.

У 1859 р. Тарас Шевченко писав братові Варфоломію: «...пишеш, що хлопців возив у Херсон! Добре зробив єси! Та тільки чи притокмив ти їх у те

училище торговельного мореплавання? Якщо притокмив, то молись Богу та лягай спати, з хлопців будуть люди!..»

У результаті реформи морської торгової освіти в 1872 році Херсонське училище торгового мореплавання трансформувалося у морський клас для підготовки штурманів,

У 1880 році для морських класів місто побудувало спеціальний будинок - окреме одноповерхове приміщення, яке виходить на вул. Перекопську.

Період 1900–1920 рр., означений появою нормативних актів, таких як наказ «Про зміну діючих правил про судноводіїв на морехідних суднах торговельного флоту», Положення 1902 р. та 1905 рр., що регламентували систему підготовки судноводіїв і судномеханіків.

Цей період характеризується введенням нових типів морських навчальних закладів: у 1903 р. Херсонські трирозрядні морехідні класи імені Олександра II перетворили в морехідне училище малого плавання, через два роки - у морехідне училище далекого плавання.

У другій половині XIX – першій чверті XX ст. однією з ключових ланок професійної освіти Херсонщини стали морські школи у Бериславі, Олешках і Голій Пристані, а також Херсонське училище далекого плавання. Загальноокадаемічні дисципліни зазнали змін, тоді як спеціальні залишилися. Методи навчання відповідали реаліям освітнього процесу, що були ускладнені втратою матеріальної бази та відмовою від підручників імперської доби. Відтак, більшість практичних занять було замінено пояснювально-ілюстративними методами.

Наступний період розвитку (1920–1941 рр.) ознаменовано масовим відкриттям технікумів, зміцненням матеріальної бази та якісним покращенням кадрового потенціалу.

Училище реорганізувалося в Херсонський технікум водного транспорту, який успішно функціонував у 1920-1922 рр.. У 1924 році у ньому було відкрите судномеханічне відділення. Основними методами навчання продовжували

залишатися пояснювально-ілюстративні. Помітною стає демократизація управління закладами освіти, де до складу педагогічних рад входять студенти.

1941–1945 рр. характеризуються призупиненням діяльності більшості закладів освіти морського профілю.

5 березня 1944 вийшла постанова Державного комітету оборони «Про заходи з підготовки командних кадрів морського флоту» і у 1944 році наш морський заклад поновлює роботу як морехідне училище ММФ закритого типу для підготовки кадрів судноводіїв, судномеханіків, технологів судноремонту з повним державним забезпеченням курсантів.

Період післявоєнного відновлення (1944–1959 рр.) характеризується інтенсифікацією діяльності закладів освіти морського профілю на вимоги індустріального відродження. У навчальних планах присутній загальноосвітній, загальнотехнічний блоки, спецдисципліни, військово-фізична підготовка та технологічна і плавальна практика.

Значна увага надається методичній та науковій роботі викладачів.

24 серпня 1951 року училищу був переданий відреставрований вітрильник «Товариш» (трищогловий барк «Gorch Fock» був збудований у Німеччині у 1933 році в навчальних цілях по замовленню ВМС Германії на гамбурзькій верфі Blohm und Voss. У 1945 році барк був затоплений німцями).

«Товариш» став базою для проходження плавальної практики більш ніж 15 тисяч курсантів з Херсона, а також з інших морехідних училищ. У 1970-ті роки барк «Товариш» під командуванням капітана О.П. Ванденка неодноразово перемагав у міжнародних регатах.

У 1953 році почалось відновлення будівлі училища, яка була зруйнована під час Другої світової війни; автором проєкту був викладач креслення ХМУ Георгій Пастух.

Етап (1959–1991рр.) вважають періодом розквіту суднобудівної галузі та морської освіти. Нові вимоги в суднобудуванні вимагали і нових висококваліфікованих фахівців. У зв'язку з цим до морських училищ стали приймати на базі повної і неповної загальної середньої освіти. Історія ще однієї плавальної спеціальності училища – електромеханічної – починається з 1959 року.

У 1970-х роках до пріоритетних предметів, що визначали професійну кваліфікацію фахівця, поруч із навігацією, лоцією, метеорологією, будовою і технічною експлуатацією судна, введено іноземну мову, переважно англійську. Заклади освіти морського спрямування у більшості випадків належали до навчальних закладів закритого типу з потужною матеріальною базою, до якої входили бібліотеки, музеї, студентські містечка та спортивні споруди.

У 1996 р. морехідне училище реорганізоване в Херсонський морський коледж другого рівня акредитації

З 2004 року у морському коледжі ХДМА стали навчати спеціалістів суднобудівних професій: у складі коледжу з'явилося суднобудівне відділення,

Розвиток морської освіти вимагав прийняття нових викликів часу. Бюджетне фінансування значно зменшується, у сфері вищої освіти з'являється багато нових закладів приватної форми власності.

У 2007 році на базі діючого морського коледжу і приватного морського інституту створено Вищий навчальний заклад «Херсонський державний морський інститут».

15 червня 2011 року Урядом прийнято розпорядження «Про утворення Херсонської державної морської академії» з метою забезпечення оптимізації мережі навчальних закладів з підготовки морських фахівців у Херсонському регіоні, удосконалення системи підвищення якості підготовки морських фахівців відповідно до вимог міжнародних стандартів та зміцнення авторитету і конкурентоспроможності вищих морських навчальних закладів України на міжнародному ринку праці.

Херсонська державна морська академія – державний заклад вищої освіти четвертого рівня акредитації. Навчальний заклад складається із трьох структурних підрозділів: Професійно-морського ліцею ХДМА, Морського фахового коледжу ХДМА та власне Академії. Навчально-тренажерна та лабораторна база ХДМА відповідала всім національним і міжнародним вимогам із підготовки морських фахівців, а деякі з наявних у ХДМА тренажерів не мали аналогів у морських навчальних закладах Європейського Союзу. Нажаль навчально-тренажерна база академії була варварські розграбована російськими окупантами при втечі з міста коли ЗСУ його звільняли.

Академія має свій, зареєстрований у ВАК, науково-технічний журнал «Науковий вісник».

З квітня 2022 року згідно з Наказом Міністерства освіти й науки України ХДМА разом з ВСП «Морський фаховий коледж Херсонської державної морської академії» були тимчасово переміщені до міста Одеси. На сьогодні Академія функціонує та здійснює усі процеси згідно з українським законодавством. Реалізуються усі процеси як освітні (ведення занять, здійснення сесії, провадження державної атестації), так і наукова, міжнародна діяльність, активно здійснюється підготовка до вступної кампанії

В ХДМА та її структурних підрозділах – Морському фаховому коледжі та Професійно-морському ліцеї продовжується дистанційне навчання, курсанти, студенти та учні отримують документи про освіту державного зразка.

Ознайомлення з історією морської освіти має велике значення для курсантів – здобувачів морської освіти, оскільки опанування історичних відомостей сприяє формуванню гордості за свою професію, її кращих представників.

Колектив ХДМА усвідомлює значимість традицій найстарішого в Україні морського навчального закладу: ми зберігаємо історичну спадщину і творимо новітню історію в галузі сучасної морської освіти.

04.01. 2024 р.

Укладач: Ірина МОСЕЙЧЕНКО, бібліотекар.

Редаговано: Ганна ПРОКОПЧУК, завідувачка бібліотеки.